

ROZNOŚĆ (616) *sb f*

rozność (437), **roźność** (142), [**ruźność**], rozność *a.* roźność [z rękopisów i druków niestaranych] (37); rozność *ForCnR* (2), *MiechGlab* (2), *RejPs*, *SeklWyzn* (3), *SeklKat* (5), *HistAl* (2), *KromRozm I* (4), *KromRozm II* (2), *KromRozm III* (6), *GliczKsiąż* (5), *GroicPorz* (16), *KrowObr* (3), *RejWiz* (8), *Goski* (2), *OrzRozm*, *KwiatKsiąż*, *OrzQuin* (4), *SarnUzn* (4), *SienLek* (9), *RejAp* (5), *GórnDworz* (8), *HistRzym*, *RejPos* (17), *BiałKat* (2), *BielSat*, *KuczbKat* (9), *RejZwierc* (42), *BielSpr* (2), *WujJud* (15), *WujJudConf* (4), *RejPosRozpr* (2), *BudBib*, *ModrzBaz* (54), *Oczko* (3), *Calag*, *KlonŻal*, *ReszList*, *ArtKanc* (2), *OrzJan* (2), *KołakCath*, *WysKaz* (9), *JanNKar* (4), *SarnStat* (43), *PowodPr*; roźność *MurzOrt*, *BibRadz*, *BiałKaz*, *CzechEp* (4), *ReszPrz* (3), *GórnRozm*, *SkarKaz* (38), *SkarKazSej* (10), *KlonFlis*; rozność : roźność *FalZioł* (5:1), *GlabGad* (13:1), *Leop* (4:1), *BielKron* (12:1), *GrzegRóżn* (1:2), *Mącz* (36:4), *CzechRozm* (26:8), *SkarJedn* (5:2), *SkarŻyw* (7:4), *StryjKron* (2:3), *NiemObr* (2:2), *KochWr* (1:1), *GrabowSet* (2:2), *LatHar* (1:3), *WujNT* (9:47).

róż- (88), roz- (14); róż- : roz- *ForCnR* (1:1), *Mącz* (27:12), *SarnStat* (42:1); drugie o jasne.

sg N różność (299). ◊ *G* różności (109). ◊ *D* różności (5). ◊ *A* różność (101). ◊ *I* różnością (4). ◊ *L* różności (38). ◊ *pl N* różności (21). ◊ *G* różności (11). ◊ *D* różnościami (2). ◊ *A* różności (16). ◊ *L* różnościach (10); -äch (6) *RejWiz*, *RejPos*, *RejZwierc* (3), *WysKaz*, -ach (3) *SkarJedn*, *GrabowSet*, *SarnStat*, -(a)ch (1).

Sł stp: rozdnosc, rozność, *Cn*: roźność, *Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

I. Rzeczownik od „rozny” (610) :

1. *Od znac.* ‘różniący się’; dotyczy określonej ilości obiektów porównywanych (zwykle dwóch), z których każdy jest inny niż pozostałe; *differentia BartBydg*, *Mącz*, *Calag*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *distinctio Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *discrimen Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *Cn*; *dissimilitudo Mącz*, *Calep*, *Cn*; *diversitas Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *distantia Vulg*, *Mącz*; *diaphora Mącz*, *Calep*; *disparitas Modrz*, *JanStat*; *delectus Mącz*; *discretio*, *disparilitas*, *distinctus*, *variatio Cn* (446) :

a. *To, co sprawia, że porównywane obiekty są odmienne, różnica; to, że obiekty różnią się między sobą* (401) : *BartBydg* 42; Pamiętay tę rozność wiedzieć zeć yna rzeć ieft kościoł albo zbor krześciańky/ á ynfa dom kościelny *SeklKat* Q3, Y3; *GrzegRóżn* H2v; *Apices literarum*, *Wierzchy v liter/ á punkti nád literami/ rozność známionuyące. Mącz* 12b; *parvulum differt*, *Mála rozność yeft. Mącz* 282b, 84d [2 r.], 123b, 285a [2 r.], 394a, 449a; *Więcey ci iefzycze ieft tych rozności/ álec by ie długo wyliczác. SienLek* 25, 24v; *KuczbKat* 345; *Thám zwádá/ wzgárdzenie/ á tu [u cnotliwych] zálie wierna miłość á Krześcijánka žyczliwość káždego zdobíc muši. Tám leniřtvo/ ořpálřtvo/ á tu zálie čuynořć á pilne rozważánie čzářow [...]. Pátrzayže iáka tho wielka rozność. RejZwierc* 122, 89; *WujJud* 194v; *CzechRozm* 18v, 89v; *Calag* 534b; *Calep* 322a, 333a; *Auguřtyn S. ináčzey tročę te ártykuřy rozdziała [...]. Ale tá rozność niechay žádnego myřli y wiáry nie rozrywa. LatHar* 10; *WujNT* 612 *marg*; *WysKaz* 42; *SarnStat* 553, 559; *A iř Apořtoř bířkupámi káplány ábo presbytery zowie/ nie mieřza tym áni přuie roźności y rřádu SkarKaz* 607b, 276a, 636b; *Y przetoř ony Chřeřcijány Piotr ř. názwář káplánřtvm krořewřkim/ ná wzor kořćiořá řtárego/ křory ieft názwány krořewřtvm káplánřřkim. Z tákú roźnořćią: Tám byřo krořewřtvo/ ále káplánřřkie: á v nas káplánřtvo/ ále krořewřkie. SkarKazSej* 679a.

rozność kogo, czego [w tym: pl (76), sg (45)] [= kto, co się różni] (121): Naprzod iest śmyśl poſpolitu ktorim różność rzeci obacżamy. *GlabGad* A5v; Czemu iedni ludzie radzi ſłonieſz iadaiaſz niſzli drudzi. (-) Czyni toż różność przyrodzenia *GlabGad* I8; tak iż rozliczności twarzy nic więcey nie czyni iedno różność noſow. *GlabGad* N7v, C2, E5v, G4, G4v, I8v, K3v, Pv; *ComCrac* 17v; *SeklKat* Fv; *KromRozm II* k2; *KromRozm III* I2v, N6; (*nagł*) Rozność Ortelow. (-) ORtel álbo Sentencya iest dwoiáka. Iedna [...] *GroicPorz* aa4v, a [2 r.], C, i, o4, pv (12); *BielKron* 330v; *Mqcz* 394a, 419a; *OrzQuin* B2v *marg*; iegliſz żimny/ [jedz] gorące: iegliſz mierny/ mierne: á thá różność potraw będzie ná ſwym mieyſcu powiedzianá. *SienLek* 4, 59, Vuu; *RejPos* 332; Przeto Melchiádes Papież/ różność oboiey ſwiátoſci [tj. chrztu i bierzmowania] ſłowy przyſtoynymi wyraził/ ták piſząc: [...] *KuczKat* 150, 245, 285; á coż ſie tobie trzeba diſputowác [...] o różnościach piſmá? *RejZwierc* 196, 21v, 259, Bbb2; *WujJud* 37, 195; *WujJudConf* 118v; O wieloſci Bogow/ y o ich różności liſt 6.a *CzechRozm* **2v, 128v; Nic tedy nieieſt Rzeczypoſpolitey ſzkodliwſzego/ iáko praw á karánia różność/ wedle różności wyſtępujących. *ModrzBaz* 72v; záſ Boſkie práwá/ wedle różności rzeczy vkrádzionych/ iedne złodzieie wrácaniem w piécior náob [...]/ á inſze we dwoy karały. *ModrzBaz* 78; gdyż áni ſlepy o fárbach/ áni głuchy o różności dźwiękow rozſádku dáwác może. *ModrzBaz* 87, 3, 3v, 19v [2 r.], 28, 45v (28); *CzechEp* 13; *KochWr* 22; *ActReg* 19, 20; *Calep* 59b; Tu mamy iáwná á iáſná różność grzechow; że iedne ſá ſmiertelne/ ktore záſługuiá piekło: á drugie powſzednie/ y mnieyſzego karánia godne *WujNT* 21, 43, 56 [6 r.], 81 *marg*, 236 [2 r.], 275 (18); *WysKaz* 17, 18; [L] Téy litery różność nie owſzem mi ſie nie podoba; ále iéy nie zráu káždy obaczyć może *JanNKar* F, F3v; *SarnStat* 47, 116 [4 r.], 854, 868, 989 [2 r.]; *PowodPr* 56; *SkarKaz* 313a [2 r.], Ooood; Różność wiar práwey przyiáźni przeſzkadza. *SkarKazSej* 684b *marg*, 658b, 684b [4 r.].

rozność kogo, czego a kogo, czego (a. i kogo, czego itp.) (26): *KromRozm III* B2v; Różność náuki á rzemieſlá *GliczKſiáż* G7v *marg*; *RejAp* 135, Ff; A ták iest różność kroleſtwá Páńkiego á kroleſtwá czártá ſproſnego *RejPos* 85, 261 *marg*, 332 *marg*; Różność Kápláńſtwá ſtárégo y Nowégo zakonu. *BialKat* 366; *RejZwierc* 144v, Bbb2; *WujJud* 79v, Nn2, Nn7; A poniewáſz dopiero dnia czwartégo ſłonce kliéżyc y gwiazdy Bog ſtworzył dla różności dnia y nocy [...] *CzechRozm* 148v, 93v, 94v [2 r.], **4v; *ModrzBaz* 60v, 69v, 76, 82v; *SkarŻyw* 337; *WujNT Rom* 10/12; Obáczmy co zá różność iest tákiego ſłowá v nas/ y v Páná Bogá. *SkarKaz* 484b, 584b.

rozność od kogo, od czego [w tym: kogo od kogo, czego od czego (45)] (61): Tu obacz różność ſiwoty od ſzarofci. *GlabGad* B2; *SeklKat* Nv, Y3; A teź ya málo znam Popow Bo mála różność od chłopow *RejKup* bb6; *KromRozm III* H7v *marg*; Boć iest dáleka różność mądroſć od náuki *RejWiz* 80; Wiktor Papież [...] ten vſtáwił ná Niceńſkim Koncylium/ áby wielkánoc nie inedy bylá ſwięcona iedno w dzyeń niedzyelny ná ſchodzye Kwietniá/ bo przed tym ſwięcono iá pod pełnią tegoż mieſiáca różność z Zydów/ áby bylá od Zydow różność. *BielKron* 150v; *OrzQuin* I2v *marg*; *Górndworz* G2; *BialKat* 316 *marg*; *RejZwierc* 132v, 212; A w nowym Teſtámenćie/ máłz ktore inſze mieyſcá/ ktoreby y różności zakonu Moyſeſzowego/ od nowégo Teſtámentu/ [...] pokázowáły *CzechRozm* 93v, 67v, 89, 258, **2v, **4v; á im więcéy odmian [wody leczniczej]/ á od proſtý wody różności/ tym iest do więcéy chorób pożyteczná. *Oczko* 10; Cátolickie imię właſne Bożemu koſćiołowi ná różność od Heretykow. *SkarŻyw* 279 *marg*, 408; *NiemObr* 13, 88; *OrzJan* 35; Stąd obácz/ iáka iest różność modlitwy domá

vczynioney/ od tey ktora fię dzieie w kościele *WujNT* 358, 32 *marg*, 60, 93 *marg*, 201, 475 *marg* (11); Rozność modlitwy Pánłkiey od innych świętych. *SkarKaz* 608b, 156a *marg*, 310b [3 r.], 484b [2 r.], 606a [2 r.], 607a [3 r.] (17); *SkarKazSej* 698a *marg*. Cf »mieć rozność«.

rozność około czego (6): Y około wafá zaś ieft rozność/ bo go drudzy ná doł głałzczą/ á drudzy/ wzgorę ieżą. *GórnDworz* L6; *WujJud* 194v [2 r.], Nn2v; *ModrzBaz* 80; gdyłmy baczyli wiele różności około płacéy álbo ceny Złotégo Czerwonégo: iż koždy iáko fie komu podobáło ón wedle zdánia fwego fzacował/ niekiedy drożéy/ niekiedy táníey go fzacuiąc: [...] *SarnStat* 926.

rozność z strony czego (3): Bo w iednym Boftwie Troycey S. niemálf żadney rozności/ iedno z ftrony perfon. *SkarJedn* 286; *SarnStat* 113; *SkarKaz* 276b.

rozność między kim (pl), między czym (pl) (24): *BielKron* 347; Tanta est inter eos morum studiorumque distantia, Ták wielka yeft obyczáyów y náuk álbo woley między niemi rozność. *Mqcz* 419a, 123b, 379c; *HistRzym* 87; Rozność między tymi dwiemá Sákrámenty [tj. *chrztem i bierzmowaniem*]. *KuczbKat* 150 *marg*, 345; *RejZwierc* 2v; A małz theż co fpolnego ten to Moyżelzow [zakon] piány/ z onym Bołkim wiecznym/ czyli nic zgołá? ábo iefli też ieft między nimi ktora rozność? *CzechRozm* 89, 19v, 90; Bo też między Czarty/ iáko y między ludzmi rozność ieft *SkarŻyw* 35, 385; *OrzJan* 52; *WysKaz* 15 [2 r.], 18, 19; *JanNKarKoch* Gv; *SkarKaz* 156a, b, 276a [2 r.], Ooooo.

rozność między czym (sg) (3): Othoż chocia Dworzánin będzie ták dobrego baczenia/ iż pozna/ iáka między czym ieft rozność/ iednák [...] *GórnDworz* I4; trzeba będzie vczyć Chrześcijány co ieft zá rozność między tákim wzywánim. Bo nie iednákim obyczáiem Bogá y Świętych wzywamy. *KuczbKat* 365; *SkarKaz* Ooooo.

rozność między kim, między czym, (kim) a (i) (między) kim, (między) czym (a (albo) czym) [w tym też: *inter aliquid et aliquid* (3), *inter aliquid a między czym*] (66): *PatKaz III* 93; A iáka ieft rozność między ziemią á niebem f nadz ták wielka ieft między frogolcią á miłofierdziem iego *RejPs* 150v; Pamięta y tę rofność wiedziec y znać ktora ieft między pogany/ zidy/ y krzełciany *SeklKat* Ov; *KromRozm I* F2v, O4v; *KromRozm II* b4; *KromRozm III* H7v; Wyelkać yeft rozność myędzy fzkolą/ á myędzy domem *GliczKsiąż* L, N4v [2 r.], N6; *GroicPorz* gg2, mm3v; *KrowObr* 216v, 218, 218v; Niechay fie ftaná fwiátlá ná vtwierdzeniu Niebá/ á niechaj czinią rozność między dniem y nocą *Leop Gen* 1/14, *Mal* 3/18, *Rom* 10/12; Hoc inter me et illos interest, Tá yeft między mną y między niemi różność. *Mqcz* 430a, 370d, 403b, 430a [2 r.]; *OrzQuin* Yv; Tákże też trzeba mieć rozność *inter accidens* á między *differentia* ktorą zową *specifica*. *SarnUzn* E6v, B4, B5v; *RejAp* 135; *GórnDworz* D8; *RejPos* 335v; *KuczbKat* 270; Abowiem pátrzay moy miły brácie/ iáko inter honestum et vtile ieft wielka rozność/ tho ieft między pożytkiem á między poćiwołcią. *RejZwierc* 268, 91v, 268 [2 r.], Bbb2; *WujJud* 79v; *RejPosRozpr* b4v; *CzechRozm* 13v *marg*, 93, 94v [2 r.], 95, **4, **4v; *ModrzBaz* 13v, 29v, 47, 61, 76v; *SkarŻyw* 81 [2 r.]; Nie tegoć chce Apołtoł/ áby w Rzeczypofpolitey y w zgromádzeniach nie byłá żadna rozność między przelożonymi á poddánemi/ między fzláchtą á połpolitym człowiekiem *WujNT* 789, 81, 259, 302 *marg*, 330, 456 (9); *WysKaz* 15, 18; Bo tá ieft rozność między grzechem śmiertelnym y powłzednim: Śmiertelny przyiaźń Bożą płuie/ [...] á powłzedni przy miłości Bożey y lálce zołtaie *SkarKaz* 313a, 607b.

rozność z czym (3): *RejWiz* 6; Czego tenże Pifarz [...] rozność wielką nowego nálezego przymierza z onym łthárym Moyżelzowłkim pokázuie. *CzechRozm* 87; *KořakCath* C.

rozność w czym [= *pod względem czego*] (41): Lepfzy łzpinak ku iedzeniu niżli łeboda/ á włzakże mała iełt rozność w włafności y mocy gich *FalZioł* I 123c, I 103a, 104a, IV 29d, V 59v; *SeklWyzn* f2; *KromRozm I* N4v; *KromRozm III* E7v, H7v; *GliczKsiąż* M6; *GroicPorz* ff2v, gg2; *Goski* *2; *OrzRozm* L; narod Piecynigow włafny iełt Litwa/ iedno theż mieli między łobą małą rozność w mowie iáko my z Rufią *BielKron* 347; *OrzQuin* B2v; *SienLek* 95v; *GórnDworz* C7, F8, Kk [2 r.]; Pátrzayże iáko tu widzimy ná tey nędzney zyemi rozmáite rozności w przyrodzeniu/ ták między źwirzety/ tákże między rozlicznymi ptaki/ rybámi/ drzewy *RejZwierc* 2v; *BielSpr* 50; Tákże y dziś nieiáka rozność w záchowaniu połtu tego iełt/ y być muśi w roznych kráinách *WujJud* 195; *WujJudConf* 118v, 162v; bo każda offiara bywała palona. iedno wtem rozność była/ że inłze bydlę włzytko/ okrom tylko łkory/ palono/ inłzego lepak bydlęcia tylko łoy palono. *BudBib* b4v; *BiałKaz* Iv; *CzechRozm* 128; *ModrzBaz* 49, 65, 100v; *SkarJedn* 286; á ilż rozności żadney w Bołtwie między nimi [*Ojcem i Synem*] niemáłz: w perfonach tylko rozność iełt *SkarŻyw* 385; *ReszList* 147; *ArtKanc* I6v; *WujNT* 259; *SkarKaz* 276a, 607b; *SkarKazSej* 676a.

rozność w kim, w czym [*w tym: sg* (6), *pl* (5)] [= *kto, co się różni*] (11): *BielKron* 209v; *GrzegRóżn* I2v; *SienLek* 142; Iáka iełt rozność w przyrodzeniu ludzkim. *RejZwierc* A5 [*idem*] 12, 225v; gdyż náten čás żadney rozności w ludziach nie było *BielSpr* 1v; *ModrzBaz* 57v; *SkarJedn* 286; *CzechRozm* 127; Práwá krolew. albo wálnego Księgi pierwłze o rozności w práwiech. *SarnStat* 115 źp; [*W* niektórych też drzewach iełt rozność płci/ ták iże między nimi łá łámcy y łámice. *Cresc* 1571 67 (*Linde*); *UrsinGramm* 127].

rozność czyja [= *między kim*] (2): Ale łie przypátruy/ czemu tu Pan tę rozność ludzką dzyewicámi przezywa/ á iż ie ku łtanom pánieńłkim przyrownywa. (*marg*) Czemu Pan tę rozność ludzką dzyewicámi przezywa. (–) *RejPos* 342v.

cum inf a (*abo*) *inf* (3): Vmrzec żołnierzowi zá Krolá á vmrzec zá Bogá iáka rozność *SkarŻyw* 131; Iáká iełt wielka rozność łamemu łobie więzienie zádac/ ábo ie od drugiego ćierpieć. *SkarŻyw* 473, 335.

Ze zdaniem przydawkowym [*w tym: iż, że* (13), *żeby* (1)] (14): Lecż w tey mierze tu iełt rozność/ że tám wierzymy być trzy żywiące perfony/ thu w tey mierze nie ták. *SarnUzn* B6; *GórnDworz* F8; *BudBib* b4v; Iákoby w tem iáka rozność byłá/ żeby niewiáłty wrzędy trzymały/ áłbo oni ktoremi niewiáłty rządzą *ModrzBaz* 49; Przeto nie máła iełt rozność/ iż Piotrowi dáne łá klucze nie iednego niebá/ ále wielu niebiołow. *SkarJedn* 67; *SkarŻyw* 337; *ReszList* 147; Tę rozność tylko żywi máią z vmárłemi/ Ze onych ciáłá chodzą/ á tych leżą w źiemi. *KořakCath* C; *WujNT przedm* 16, s. 649; *SkarKaz* 156a, 310b, 485a [2 r.].

W przeciwstawieniach: »jedność, równość ... rozność« (2); á gdzie różność iełt w wierze/ tám miłości/ áni iedności nie może być między ludźmi żadney. *OrzQuin* B2; w innych włzytkich rzeczách/ to iełt/ w bołtwie/ w mocy/ w máiełtaćie/ [...] wielka iełt równość á namnieyłzey rozności nie máłz [*między osobami boskimi*] *SkarKaz* 276a.

W charakterystycznych połączeniach: rozność mała (maluczka) (6), naznaczniejsza, niemała, niewielka, wielka (3); rozność członków ciała, dźwięku(-ow) (2), grzechu(-ow) (4), kapłaństwa, karania (12), kościoła, litery, mąk (3), miary, nabożeństwa, narodow, natury, nauk(i) (2), nosow, ortelow (2), person, pisma, pokarmow, postawy członków, postow, potraw, pozwow (2), praw (6), przyczyn męzobojstwa, przykazania (2), przyrodzenia (4), przysięgi, reliiiej, sądow (3), słow(a) (3), sług, stanow (6), statutow, umysłow (2), urzędow, wiary (13), władzej, wot, wykładow ewanjelijej, zachowania postow, zasług (2), żołądka, żywota.

Połączenie: »rozność ... rozność (... rozność (... rozność))« (9): *GroicPorz* hh4v; bo gdzie iest mała rozność w lecich/ tám y w vmieiętności/ niewielka być rozność może. *GórnDworz* Kk; *ModrzBaz* 78, 142v; Rozność mąk y potępienia w piekle; wedle rozności załug. *WujNT* 236, 56; *SarnStat* 116, 989; *SkarKaz* 313a.

Zwroty: »mieć rozność« [*w tym: od kogo, od czego* (8)] = różnić się; *discrepare HistAl*; *distare Mącz* [szyk *zmienny*] (19): Każdy rodzaj Makowy iest podobny sobie w liściu/ iedno iże w kwieciu ma rozność *FalZioł* I 104a, I 103a, IV 29d; *HistAl* F5; *KromRozm I* N4v; *MurzOrt* B2v; Acz ty obiedwie Perfonie iednym Polfkim słowem Ciotką zową/ ále Lácinnicy rozność w tym máią. *GroicPorz* ff2v, a2v; O tym theż wiedz/ iż łaźnia ma rozność od baniek. *Goski* *2v; Kápłani ich [*Turków*] małą rozność máią od chłopow proftych *BielKron* 260, 347; *Mącz* 419a; *KuczbKat* 155; *RejPosRozpr* c2; *SkarJedn* 286; *KołakCath* C; Ktoż tu nowym mistrzom wierzyć będzie/ [...] żeby [*grzechy*] zgoła rozności między sobą nie miály *WysKaz* 18; *JanNKarKoch* Gv; *SkarKaz* 276a.

»w rozności się roznosić« = różnić się (1): Bo ię rodzi gniewliwy/ rodzi ię pokorny/ Rodzi ię ieden proftak/ drugi zalię dworny. To wżytko przyrodzenie á cżáły przynofzą/ Ze ię ty obyczáie w rozności roznoľą. *RejWiz* 117.

Szeregi: »rozność i nierówność« (1): W takim łpoieniu członków w iednym cíele áczkolwiek iest rozność/ y nierówność/ [...] bo inľza głowá/ ináklże oko/ ináklzy ięzyk/ [...] iednák [...] *SkarKazSej* 676a.

»rozność i niezgoda« [szyk 1:1] (2): *CzechRozm* 127; y te fáme rozności y niezgody ktore ię w Graeckim y w Lácińfkim náyduiá/ częłtokroć do práwego piľmá wyrozumienia wiele pomagáią *WujNT przedm* 17.

»rozność a (abo, i) (roz)dział« = *varietas et distinctio* *Modrz* [szyk 2:1] (3): Kálwin [...] powieda iż w Bożey Iľtności iest nieiáka rozność ábo rozdział *GrzegRóżn* I2v; *ModrzBaz* 73v; cżciemy [...] Troyce świętą/ bez wżelkich działow y rozności *GrabowSet* X3.

»rozmaitość i rozność« (1): Ták wielka bywa cżáfem rozmaitość y rozność [*varietas*] ták w rzeczach iáko y w cżásiech/ iż [...] *ModrzBaz* 65.

»rozność i rozmiarkowanie« (1): Abowiem iefli wy [*nogi*] chcecie wżytkich członków wżąd wypełniáć/ muścić zgináć rozność y rozmiarkowánie [*distinctio et harmonia*] cíálá *ModrzBaz* 45v.

b. *To, co jest różne, obiekty różniące się między sobą* (10) : Gdy ię dáley nabożeńľtu Papielkiemu przypátruię/ [...] tym wiecey rozności/ y pomięľzáney gliny fundámentu ich náyduię. *CzechEp* 230; *Calep* 318b; Rozności z Nowego Teľtámentu Graeckiego Krolewľkiego zebráne. *WujNT przedm* 24 *marg.*

rozność czego [w tym: *pl* (3), *sg* (1)] [= *co jest różne, różniące się*] (4): Rozność pokarmow/ ktorego dnia czo mamy ielć tacz nie ielć w piśmie opifana *SeklWyzn* Fv; KOfaciecz ielć dwoiaki/ obadwa lift maią sobie podobny/ iedno rozność kwiatow maią *FalZioł* I 67a; *KlonŻal* D4v *marg*; Rozność niektorych fłow Lácińfkich y Polfkich do tey materyey należących. *KlonFlis* H5v; [Ielć też iey [*kapusty*] dwoiá rozność/ iedna ielć ktora nátychmiałt kwitnie ná wiołnę/ [...] druga ielć ktora nie ták rychło lię ma ku kwitnieniu *Cresc* 1571 206].

rozność czego [= *gdzie*] (2): Widzyałeś iuż rozności ná wżem dziwne iego [*świata*] *RejWiz* 80v, 170v.

Wyrażenie: »rozmaite rozności« (1): W Niemocách wśzelkich/ nawięczłzy znak ielć w Mocz/ w kthorym fą rozmaíte rozności *SienLek* 25.

c. Rozróżnianie, różne traktowanie (35) : *Leop Rom* 3/22; Sprawiedliwość mowię Boża/ [...] wżytkim y ná wżytki ktorzy wierzą/ gdyż nie małz rozności. *BibRadz Rom* 3/23; *Mącz* 49a, 187d; Widzę że y onę rozność wiele ich chwali/ gdy ná drugie/ ktorych fwowolność trudno pohámowác/ frozłze karanie wftáwiáią: á ná drugie lżeýlze *ModrzBaz* 73, 72 [2 r.], 81; Bo gdyż porządek tám nie ielć/ gdzie wżyfcy rowni y iednacy fą/ á ftopniow żadnych nie małz y rozności *SkarJedn* 74; *Calep* 329a; *WujNT Rom* 3/22; *SarnStat* 999.

rozność kogo, czego (5): *RejPos* 250; iż iuż rozność pokármow zakonna miałá być zniešioná. *WujNT* 440, 568; Ná różność tedy syllab, trzebá aby było dzytá Polfkie troiákie *JanNKar* E3. Cf *rozność kogo od kogo*.

rozność kogo od kogo (1): Puścmy teraz ná ftronę one rozności pánow od poddánych/ śláhcícow od chłopow *ModrzBaz* 143.

rozność między kim (pl), między czym (pl) (3): *BielKron* 99; *BielSat* N4v; Więć ieden rozność czyni między dniami: á drugiemu káždy dzień iednáki. *WujNT Rom* 14/5.

rozność między kim, między czym a (i) (między) kim, czym (7): *KromRozm I* D4v; *Mącz* 49a, 224b; że to ielć bárzo wielka Rzeczypopolitey zarázá/ iefli między dobrimi á złemi żadney rozności niebędzie *ModrzBaz* 46v, 52, 142v; ále fię wewnątrz poniżywłzy/ [*św. Bleyylla*] nic między sobá á między fłużebnicámi fwemi rozności niezofátawowála. *SkarŻyw* 195; [*Leop Ez* 22/26 (*Linde*)].

rozność w czym (1): *RejPos* 300 cf *Szereg*.

cum inf albo [inf] (1): Pánie nie małz v ciebie żadney rozności/ w mále pomoc á rátowác álbo w wielu *Leop* 2. *Par* 14/11.

Zwrot: »rozność mieć« [w tym: *na co* (1)] = *rozróżniać; habere distantiam Vulg; delectum a. discrimen habere Mącz* [*szyk zmienny*] (4): *Divina atque humana promiscua*, Zadney rozności nie mieć między boskimi á ludzkimi/ álbo między duchownemi á świeckimi rzeczámi. *Mącz* 224b, 49a, 111a; iż Sędziowie nie máiąc różności ná czáfy y rozdzielenié godžin/ fády odpráwowáli *SarnStat* 785; [*Leop Ez* 22/26 (*Linde*)].

Szereg: »rozność ani (albo, [a]) brak« [*szyk 1:1*] (2): Iż v niego [*Boga*] żadnego bráku áni rozności w ofobach nie małz/ ták v niego Zyd iáko Grek *RejPos* 300; [między fwiętym y przekłętym nic bráku á rozności niemieli *Leop Ez* 22/26 (*Linde*)]. Cf *Wyrażenie przyimkowe*.

Wyrażenie przyimkowe: »bez, krom rozności« (3): Gdzie Tátárowie z Litwą bez żadney rozności/ Co fię im náwinęło liekli i palili *StrykKron* 522, 115.

~Szereg: »krom rozności albo braku« (1): sine delectu, Króm rozności álbo braku. *Mącz* 187d.~

2. Od znac. 'nie ten sam': odrębność, bycie nietożsamym; dotyczy obiektów będących osobną jednostką; *varietas Miech* (18) : IMówác fye ieden ma tych rzeczy kthore w łobie rozność máią/ iáko bydlę/ ízátá/ y inne tym podobne. *GroicPorz* dd4v, dd4v; [A Chrześciańscy Kaznodzieie [...]/ máią pilności przyłóżyć/ áżeby oboie/ ísprawiedliwość y znwienie s słuśną ruśnością/ wskazaniach íwych dobrze wyprawowali *UstKościel* 22; Chrześciani wolni íą/ od zakonu Moifełłowego/ wíłak zruśnością *UstKościel* 80].

rozność kogo, czego [w tym: pl (14), sg (2)] (16): íż Wandali Szwabi/ Burgundi [...] rozmaitimi imiony wezwani od rozności miejc przy ktorich mieżkali *MiechGlab* 49, 44; *GrzegRóżn* H2; *RejAp* 90v; Możełz też tę rozność czáłow [powoływania do winnicy] przyrownác troiákemu wiekowi człowieczemu *RejPos* 60; *CzechRozm* 1v; *CzechEp* 144, 222; *ArtKanc* I10v; Rozność trzech perfon. *LatHar* 372 marg, 379 [2 r.]; ktore [sejmy duchowne] mogą rofkazác y ítánowíc dekrety [...] wedle czáfu y potrzeby/ y rozności narodow *WujNT* 462, 365, 471; *SkarKaz* 275a.

W przeciwstawieniu: »jedność (a. jedyna istność) ... rozność« (3): *GrzegRóżn* H2; Okazałes nam Ofob íwych rozność/ A wíżakże w Boświe iedyną íftność *ArtKanc* I10v; nie vmieli [Żydzi] rozeznác rzeczy trudney/ co iedność iednego boftwá/ á co rozność perfon. *SkarKaz* 275a.

W charakterystycznych połączeniach: rozność czasow (3), miestca (miejsc) (2), narodow, osob, person(y) (8), trzech osob Trojce przenaświétszej.

3. Od znac. 'rozmaite': to, że istnieją obok siebie liczne różnorodne obiekty należące do tej samej klasy, rozmaitość, różnorodność; dotyczy wielu obiektów nieokreślonej ilości; *varietas Modrz, Calep, Cn*; *genus Modrz, Vulg*; *discrimen, disparitas Modrz*; *dissimilitudo, variatio Calep*; *divisio Vulg*; *diversitas JanStat*; *variantia Cn* (80) : *BielKron* 337; *SienLek* 31; *RejPos* 50v, 166v; *RejPosWiecz*³ 96v; Iáko y w iákey rozności narod ludzki rozmnażał fie ná ziemi. *RejZwierc* A5 [idem] 2, 2v, 100v; ále ráczyey [godzi się] dobrodzieyftw Oycá náłzego miedzy fie vdzielác/ ktore on rozne roznym dał: áby tą roznością/ á ípolnym vdzielaniem/ powinowáctwo bráterftwá miedzy námi záchowano było. *ModrzBaz* 68v, 57v, 73v, 138; *Oczko* 4; *GórnRozm* Fv; *Varietas, Proprie est variatio, dissimilitudo colorum: quamvis et ad alia transferatur – odmiennośc, roz licznośc, roznośc. Calep* 1102b.

rozność kogo, czego [w tym: pl (51), sg (10)] [= rozmaici kto (pl), rozmaite co (pl)] (61): Ta troiaka wilgoć czyni też rozności oczu człowieczych *GlabGad* B5, F6, L3v, N7v; *HistAl* A; a niezgoda wnętrzna urosła z rozności nauk i z różnych zwłaszcza nowych pism *Diar* 51; *RejWiz* 7 marg, Dd2; Ale y ona nauka piekna íełt ktora fię około oquitości gwiazd porużen/ wielkościach/ y roznościach obiera. *KwiatKsiąż* I3v; Rozność potraw także rozność ízkod y wrzodow czynić musí. *RejZwierc* A6v [idem 59v]; A Gdy ták mocne poftánowienie widzifz w roznoścych ítworzenia fwiáta tego/ [...] *RejZwierc* 2v, A5 [2 r.], 1v, 2v [3 r.], 4, 4v (20); *WujJud* 194 [2 r.]; *WujJudConf* 193v; *CzechRozm* 6 marg; Rozność kíztałtow y barw v ízat/ á co ínzego pokázuie iedno obyczáiw rozność y nieufawicźność? *ModrzBaz* 51, 12, 76v [2 r.], 113; kto fye różnościám wód podziwi? íą íłoné/ kwáśné/ ímrodliwé/ które pewnie witrijolá/ íolną á Merkuryufową nátureę máią. *Oczko* 8; Wíżakże

[Włodzimierz] widząc różność rozmaitych wiar y zakonow/ niechciał zgoła ná żadną pozwolić StrykKron 135, 95; NiemObr 20, 75; (marg) Kárdynała Hozyufzá/ o różności fekt przyłowie. (-) Lutherifae, Caluinifae, Trideifae, Anabaptifae, licut illae, lic et istae omnes Chriřtum negauerunt. ReszPrz 99; KochWr 22; Więc ieřt [wiek mój] nápełnion różnością przykrości GrabowSet T2v, G3v, Fv; Y łącz różności dárow: lecz tenże Duch. Y łącz różności pořług: ále tenże Pan. Y łącz różności řpraw: ále tenże ieřt Bog WujNT 1.Cor 12/4-6, s. 143, 1.Cor 12/28; iż zá różnością wagi y miar wřzelákich w Koronie/ że w káżdym Woiewództwie inákřzé y różné były/ nierządu fie závádzáło SarnStat 279, 98, 116, 161, 432, 439, 944.

rozność w czym (pl) [= rozmaite co (pl)] (1): Abowiem pátrzay iáka ieřth rozność w kaźniach ludzkich v Pána. RejAp 135.

W przeciwstawieniu: »rozność ... jedność« (1): rozność pořtow/ iedności wiáry potwierdza. WujJud 194.

W charakterystycznych połączeniach: dziwne różności; rozność barw (2), biegow niebieskich (2), broni, darow, dobr, duchow świętych, granic, językow, kształtow, miar, miejsc (2), nabożeńřtwa, nauk (4), nosow, obyczajow (3), oczu człowieczych, pokarmow (2), pořług, postaw ludzkich (2), postow (2), przykrości, przypadkow szkodliwych, przyrodzenia ludzkiego (2), przysmakow, sekt, snow, stanow niebieskich (2), stworzenia, szkody, wagi, wiary (3), wod morskich, zakonow, zapisow dobr (2).

Wyrażenia: »rozność odmienna« (1): Ale iáko rozność obyczáiw ná řwiát przypádlá/ tákże teź zá nimi rozność we wřzem odmienna iuź we wřzem przypáć muřiáá. RejZwierc 60.

»rozliczne różności« (1): Przecź fie ták w dziwnych řprawach narody mieřzáią A w rozlicznych różnościach myřli zá wieřzáią. RejWiz 1v.

4. Od znac. 'będqcy innego zdania': różnica zdań, niezgoda, spór; dissidium Mącz, Calep, Cn; dissensio Mącz, Calep; discrepantia Calep, JanStat; controversia Mącz; discordia, segregatio Calep; differentia JanStat (58) : LibLeg 10/70, 11/26v; áczkolwiek byłá różność przy iego [Aleksandra] wybierániu BielKron 400v; Controversias tollere, Roznościám koniec vczynić. Mącz 457c, 379c, [489]a; RejPos 301v; wielka řię różność y wielka nienawić przeciř nam Kátolikom v Grekow naydzie. SkarJedn 349; o którá [dań zwaną funtomczol] [...] řpór ieřt miedzy Miřtrzem y Zakonem/ y Kupcmi řiem Króleřtwa Polřkiego [...] y byłá tá różność do tego czářu nieřkończona SarnStat 1074 [idem 1110], 112, 185, 211, 1110, 1114.

rozność czego [= dotycząca czego] (2): Iárořław Arcybřkup Gnieźnienřki [...] około różności Dzieięćcin, ták pořtánowił. SarnStat 183, 913.

rozność około kogo, około czego (3): Ná then czás około wybieránia Papieřzá byłá ná troię różność. BielKron 234; SarnStat 171, 503.

rozność naprzeciřwko czemu [= w zwiřzku z tym] (1): ku różności/ którá fie ták ná przeciřwko temu Miářteczku wřczyna: [...] wybierámy řobie [...] Křiędzá Kryřztoffá Břřkupá Lubuckięgo [za řędzięgo] SarnStat 1073.

rozność miedzy kim (pl) (10): BielKron 205v; Mącz 383c; CzechRozm 18v marg, *v; ReszPrz 31; ze zabaczeł on wszelkiego cokolwiek rozności miedzy nami było ActReg 79; A gđzieby różność miedzy

témi vrzędy [zamkowym i miejskim] była/ máią dośiędz informáciéy Tribunálkiéy. *SarnStat* 120, 171, 272, 962.

rozność między kim i kim (4): GDy były rufzoné nienawiści wielkié y różności między Duchownémi y Swietckiémi ofobámi [...] *SarnStat* 112 [*idem* (2)] 185, 211, 1073.

rozność między kim a czyja (1): wiefzli ktora ieft rozność/ między tymi pierwfzými [wyznawcami Trójcy Świętej]/ co ták mowią/ iż iedná tylko ieft Bołka iftność z trzemi ofobámi: á tych/ którzy mowé ich y wyrozumienie gánia/ á przedlię trzech Oycá/ fyna/ y ducha wyznawáią *CzechRozm* 18v.

rozność z kim (1): Convenit hoc fratri mecum, W tym żadney różności s brátem nie mam/ yeftelwá w tym zgodna. *Mącz* 481c.

rozność o czym (w tym też: de aliqua re) (8): *BielKron* 205v, 213; Quae in controversiam veniunt, O których różność yeft. *Mącz* 480c, 383c; *WujJud* 193v; *SkarJedn* 147; A gdzieby téz więc iáka wątpliwość vroflá/ álbo różność między témi vrzędy *de sententia ferenda* była *SarnStat* 272, 1109.

rozność w czym [= dotycząca czego] (2): *Mącz* 481c; żeé ieft w rzeczách niektórych máłych niemal w káżdey Diocezyey nieiáka rozność *WujJud* 185v.

rozność czyja (i czyja) [w tym: G sb i pron (5), pron poss (1), ai poss (1)] (7): Fortuny ij Cnoty Różnoftz/ w Hiłtorij o niektórych młodzieńczu vkázaná *ForCnR kt, Av*; *BielKron* 367; *Mącz* [380]d; *RejZwierc* 116; A co téz iefzczę zá rozność ieft trzecích/ którzy [...] o fyna Bożego/ przed wźemi rzeczám/ vrodzeniu z Bogá mowią. *CzechRozm* 18v; *SkarKazSej* 676b.

Zwroty: »rozności miarkować« (1): gdy ieden nie rządzi/ á różności ludzkich nie miárkuie/ wźytko fię kroleństwo niezgodą obala. *SkarKazSej* 676b.

»rozności pojednać« (1): *Controversiam sedare*, Rozności czyye poyednać/ porównać. *Mącz* [380]d.

»rozności porównać« = *controversiam sedare* *Mącz*; *differentiam complanare* *JanStat* (4): *Decertationem aliquarum rerum committere*, Polecieć komu nieyákie fpyry/ á różności porównać. *Mącz* 49a, 310b, [380]d; *SarnStat* 171.

»rozność uspokoić« (1): My tedy tákowá różność y fpyry [...] chcąc oddalić/ vfpokoić [*talem differentiam ... sedare* *JanStat* 191] y porównać [...] *SarnStat* 171.

Szeregi: »rozność(-ści), (a, i) niezgoda(-y)« [*szyk* 4:2] (6): *Mącz* 383c; iálny gniew Páńki á rozność á niezgodá ftanow Koronnych zákopála á zámiefzáła nam drogę *RejZwierc* 119; *WujJudConf* 12; *ReszPrz* 54; *Calep* 330a, 333a.

»roztargnienie i różności« (1): Owo zachodni y włchodni oycowie/ po długim roftárgnieniu y różnościách/ [...] zácháli fię tu ná ten [...] Zbor *SkarJedn* 269.

»rozność(-ci) i (a) spory (a. sporka)« = *differentia, disceptatio(nes)que* *JanStat* (4): *Mącz* 49a; Nie tylko o dniu/ ále y o fpofobie połzczenia nieiáka rozność y fporká ieft *WujJud* 193v; gdy między ziemiámi Króleństwa náłzého Polłkiégo/ y poddáných náłzých niemálé różności y fpyry sftály fie około Kárdynálftwá [...] Pána Zbigniewá Bifkupá Krácowłkiégo *SarnStat* 171, 171.

»rozność i wątpliwość« (1): Dla którój różności y wątpliwości [*propter quam discrepantiam et dubium* *JanStat* 906] ták to było y ieft zámkniono: Aby [...] *SarnStat* 1121.

5. *Od znac. 'odległy' (5)* :

a. *Odległość; distantia, intervallum Mącz, Calep; differentia Calep (4)* : Distantia, Dąlekość/ rozność. *Mącz* 419a; *Calep* 334b.

rozność czego (pl) (1): iż tá rzecz áni Krolowi/ áni Xiążęciu niemoże być pożyteczna/ dla rozności/ y dąlekości granic/ bowiem to Xięstwo ięft nád Rhenem *StryjKron* 552.

Szereg: »rozność, (i) dalekość« (2): Paribus intervallis, W yednákies rozności/ dąlekości. *Mącz* 475a; *StryjKron* 552.

b. *Miejsca od siebie odległe [czego] (1)* : gdy fwięci zwolennicy iego mieli fie rofchodzić po roznościach fwiátá tego: [...] Filip á Iákub poľpoľu fie byli vdáli w iednę kráinę *RejPos* 291v.

**** Bez wystarczającego kontekstu (3)** : Distinctio pugnantium sententiarum, Róznóść/ rozeznánie przeciwnych fentency. *Mącz* 416b, 488a; *Diversitas, Repugnantia, dissimilitudo* – Rozność. *Calep* 335b.

II. Rzeczownik związany znaczeniowo z 'dzielić' (6) :

a. *Dzielenie czegoś, oddzielanie się od kogoś; divisibilitas BartBydg; discretio, distinctio, separatio Calep (4)* : Divisibilitas, roznoszcz *BartBydg* 44; iáko ięft fzkodliwa rozność od ludzi fie odrywác/ tákież od fwoich ftarfłych *BielKron* 208v; *Calep* 334b; 329a.

b. Rzecz, przedmiot związany z dzieleniem (2) :

α. *Coś oddzielającego (1)* : [...] opowiedáiac wielką rozność á vtwordzenie wielkie miedzy niebem á miedzy zyemią. [cf iż miedzy nami [w niebie] a miedzy wámi [w piekle] ięfth niewymownie wielka przepáść vtwordzona [Luc 16/26; s. 161v]] *RejPos* 163v.

β. *Coś podzielonego (1)* : Y sftał fie gwałthowny fzum z niebá/ [...] y vkzáły fie im rozności ná kftálth ięzykow ognińtych [cf *dispertitae linguae PolAnt Act 2/3*; róździelone ięzyki ná kftálth ognia *BibRadz*]. *RejPos* 140v.

Synonimy: **I.1.a.** *rozmaitość*; **3.** *rozliczność, rozmaitość*; **4.** *niezgoda, rozdzielenie, rozpor, rozruch, rozruchnienie, rozrywka, roztarżenie, rozterk.*

Cf **NIEROZNOŚĆ, ROZNICA**